

NOORTESEMINAR ja DEMOKRAATIAPROJEKT

TERE!
MINA OLEN TIHO!
KUTSUN SIND
ARUTAMA, MIS SIIN
ELUMERELAINETES
ÜLDSE TOIMUB ☺

Mis on demokraatia? Meie arvates
vabadus purjetada oma eesmärkide poole.

NOORED OTSUSTE TEGEMISEL OSALISEKS!

Noorte aktiivne kaasalöömine nii kodukoha, Eesti kui ka Euroopa arendamises on demokraatia ehitamisel väga oluline. See tähendab palju enam kui lihtsalt hääletamas käimist. Aktiivne kodanik osaleb otsuste tegemises. Tal on selleks nii õigused, võimalused kui ka toetus. Kohalikel ja maakondlikel võimukandjatel on tähtis roll noorte osaluse edendamisel. Noorte kaasamine tähendab, et noored mitte ainult ei näe ega õpi demokraatia ja kodanikuks olemise sisu, vaid saavad seda ka tegelikult ellu viia. Aktiivne kaasalöömine juba noores eas tagab ka tulevikuks aktiivsed ja oma riigist hoolivad kodanikud.

Osalusdemokraatia

Noorte osalus tähendab noorte kaasamist ja nendega konsulteerimist kõikide nende eluga seotud otsuste tegemisel. Noorte osalus on tähtis osalusdemokraatia toimimiseks. Osalusdemokraatia puhul konsulteerivad rahva poolt valitud esindajad enne otsuste langetamist nende inimestega, keda otsus puudutab. Kodanikud saavad ka ise ettepanekuid teha – koostöökogude, avalike diskussioonide, demonstratsioonide, kodanikualgatuse, survegruppide või sotsiaalsete liikumiste kaudu.

Demokraatiast ja noorte osaluse suurendamisest lähtuvad ka programmi Euroopa Noored eesmärgid:

- edendada üldiselt noorte kodanikuaktiivsust, aga eelkõige kujundada noortest aktiivsed Euroopa kodanikud
- arendada solidaarsust ja kasvatada sallivust, eelkõige Euroopa Liidu sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks
- tugevdada eri maade noorte üksteisemõistmist
- arendada noorte tugisüsteeme ja noorsootöö organisatsioone
- edendada Euroopa noortevaldkonna koostööd

See töövihik tutvustab sulle kahte programmi Euroopa Noored ala-programmi – **noorteseminare ja noorte demokraatiaprojekte**. Just nende kaudu saad noorte sõna maksma panna! Koostööd saad teha Euroopa Noored programmiiriikide noorte ja otsustajatega.

NOORTESEMINAR

(alaprogramm 5.1)

Selles alaprogrammis toetatakse projekte, mis viivad noorte arvamuse otsustajateni – seeläbi saad mõjutada enda elu ja ühiskonnas toimuvaid arenguid.

Kuidas noorteseminari teha?

Noorteseminari on võimalik korraldada nii **kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil**. Seminari suurus ja osalejad on sinu enda otsustada. Sina ise tead, kas sulle hingelähedane küsimus vajab arutamist kohalikul tasandil või on selleks vaja ka piire ületada ning arutada asja eri rahvustega. Ära arva, et sinu idee ei ole piisavalt võimas, et seda Euroopasse viia! Rahvusvahelise noorteseminari elluviijad ja noored tulevad kokku vähemalt viiest Euroopa Noored programmiriigist ning tegevuskohaks on üks neist riikidest. Kohaliku noorteseminari puhul on oluline teema põhjendatus ning olulisus.

Ole julge ja ettevõtlik, sest just sina võid algatada arutelu, mis teeb homse päeva meie kõigi jaoks paremaks. Seminarile suurema mõju andmiseks kaasa oma projekti ka noortepoliitika eest vastutavaid poliitikuid või eksperte.

Noorteseminari elluviija

Noorteseminari jaoks saavad raha taotleda vaid ametlikult registreeritud organisatsioonid. Kui sa ise üheski organisatsioonis ei teutse, siis leia organisatsioon, mille tegevusvaldkond kattub sinu ideega, ning võta julgelt ühendust. Loomulikult võid asutada ka uue organisatsiooni (täpsem info www.ngo.ee). Kõik edukad organisatsioonid teavad, et just noored on need inimesed, kelles peitub jõud parema tuleviku loomiseks.

Struktureeritud dialoog tähendab seda, et valitsused ja ametiasutused (sealhulgas EL) küsivad noortelt nende arvamust eelnevalt kokkulepitud teemadel. Arvamust kasutavad nad eri poliitika-te planeerimisel ning elluviimisel.

Noorteseminari tingimused

Eesmärk	Toetada koostööd, seminaride korraldamist ja struktureeritud dialoogi noorte, noorsootöö aktivistide ja noorteühenduste ning noortepoliitika eest vastutajate vahel
Toetust saavad	- seminarid, debatid, kohtumised ja üritused, mis pakuvad teavet ja võimalust dialoogiks ning aktiivseks osaluseks teemadel, mis on seotud Euroopa Liidu poliitika ja struktureeritud dialoogiga; - noorte ning otsustajate ja osalusdemokraatia ekspertide vahelised kohtumised, vahendamaks ideid, häid tavasid ning tegemaks ettepanekuid; - üritused, mida korraldatakse Euroopa Noortenädala raames; - üritused, millega arendatakse koostööd riigiasutuste ja kodanikeühenduste ning koolihariduse ja mitteformaalse õppe vahel
Toetust ei saa	- organisatsioonide korralised koosolekud - õppe-, loome-, või puhkuseresidid - keelekursused - kasumitaotlusega seminarid - töömalevad - spordivõistlused - festivalid jt kultuuriüritused
Projekti elluviijad	- mittetulundus- vm valitsusväline organisatsioon - kohalik või regionaalne avalik-õiguslik isik - Euroopa noorsootööorganisatsioon
Osalejad	Programmiriigis elavad noored vanuses 15 – 30 aastat
Osalejate arv	Kohalikud seminarid: vähemalt 15 osavõtjat Rahvusvahelised seminarid: vähemalt 30 osavõtjat
Projekti kestus	3 – 9 kuud
Tegevuste kestus	Kohalikud noorteseminariid: ei ole määratletud Rahvusvahelised noorteseminariid: 1 – 6 päeva
Taotluse esitaja	Üks projekti partneritest võtab endale koordineeriva rolli ning esitab programmi Euroopa Noored vastava riigi büroole taotluse kõigi projekti partnerite nimel
Toetussumma	Maksimaalselt 75% kõigist toetuskõlbulikest kuludest

NOORTE DEMOKRAATIAPROJEKT

(alaprogramm 1.3)

Kindlasti on sul lugematu hulk lahendusi ning ideid, kuidas teha oma elukeskkond paremaks, ilusamaks ja hästi toimivaks. Demokraatiaprojekt on loodud just selleks, et sina saaksid teadmisi ja tuge oma idee elluviimiseks.

Ära unusta – sa ei ole oma mõttega üks!

Kuidas teha noorte demokraatiaprojekti?

Noorte demokraatiaprojekti teevad noored koos "suurtega" ehk siis koostöös mõne organisatsiooni ja ekspertidega ning ühiselt rahvusvahelisi partnereid kaasates. Sooviks on tõhustada noorte kaasatust erineva tasandi otsustusprotsessidesse (oma linnas/vallas, maakonnas, terves Eestis või suisa Euroopas) ning luua uusi võimalusi noorte aktiivseks osaluseks.

Demokraatiaprojekt eeldab vähemalt **kahe riigi koostööd** ning **riigisisest koostööd** vähemalt kahe partneri vahel. Kui noorteseminar on pigem üks üritus, siis demokraatiaprojekt hõlmab mitmeid sündmusi. Selle käigus saab näiteks luua uusi koostöö- ja osalusvorme.

Seega on demokraatiaprojekti tegemiseks kokku vaja vähemalt nelja partnerit, igast partnerriigist kaks: noored ja otsustajad või eksperdid.

Noorte demokraatiaprojekti tingimused

Eesmärk	Suurendada noorte osalust kohalikul, maakondlikul, üleriigilisel ja/või rahvusvahelisel tasandil, toetades noorte kaasamist otsustusprotsessidesse
Toetust saavad	- projektid, mis keskenduvad noorte osaluse praktikate vahetamiseks, arendamiseks ja jagamiseks vajaliku võrgustiku loomisele; - noortega konsulteerimisele suunatud tegevused, mille eesmärgiks on välja selgitada nende vajadused ning soovid demokraatlikus elus osalemiseks; - infopäevad, seminarid või arutelud, mis keskenduvad esindusdemokraatiaga seotud mehhanismidele; - noorte ning otsustajate ja osalusedemokraatia ekspertide vahelised kohtumised; - simulatsioonid – üritused, millega pannakse osalejad poliitikutelise rolli ja mängitakse läbi erinevate institutsioonide (nt Riigikogu, Euroopa Parlament jne) otsustusprotsessid.
Toetust ei saa	- organisatsiooni korralised koosolekud - poliitilised kogunemised - noortevahetused - noortealgatused
Projekti elluviijad	Iga riigi kohta vähemalt kaks elluviijat: üks esindab noori ja teine otsustajaid või eksperte. Need saavad olla: - programmiiriigis asutatud mittetulundusühing - noorsootööga tegelev kohalik, piirkondlik või üle- riigiline asutus - mitteametlik noortegrupp - noortevaldkonnas tegutsev rahvusvaheline organisatsioon
Osalejad	Noored vanuses 13 – 30 aastat
Osalejate arv	Vähemalt 16 osavõtjat
Projektiriikide arv	Vähemalt kaks partnerriiki (programmiriigid), millest vähemalt üks on Euroopa Liidu liikmesriik
Kestus	3–18 kuud (koos ettevalmistuse, põhitegevuse, analüüsi ja järeltegevustega)
Taotluse esitaja	Üks projekti partneritest võtab endale koordineeriva rolli ning esitab vastava riigi büroole taotluse kõigi projekti partnerite nimel
Toetussumma	Maksimaalselt 75% kõigist toetuskõlblikest kuludest

Teemad, mille alal peaksid noored rohkem kaasa rääkima.

Kui oled otsustanud noorteseminari või demokraatiaprojektiga kätt proovida, siis täida oma projekti silmas pidades alltoodud tabelid.

Teema	Mida selles valdkonnas teha on vaja	Eesmärk – milline peaks olukord tulevikus olema

VAID...
"ÄR GEM E HITAGEM ÕMULOSSE,
VAID TEKEM PLAANI JÄRGI!"

5. Järeltegevused
Et kaugele näha oleks!

4. Analüüs
Arutelu tehtu üle

3. Põhitegevus
Viib eesmärgini

2. Ettevalmistus
Korralik ettevalmistus
on pool võitu!

1. Planeerimine
Vundament. Võta aega ning
mõtle hoolikalt läbi!

PLANEERIMINE

Idee tekkimisest ja meeskonna loomisest projektitaotluseni viib planeerimine. Selles etapis tuleb määratleda projektieelne seis ning eesmärgid, milleni tahetakse jõuda. Niimoodi on pärast sündmust võimalik saavutatut algse olukorraga võrrelda. Loo ajutrust! Sellesse kuuluvad noored, kes on projekti peamised eestvedajad. Kutsu kokku oma sõbrad või leia kaaslased, kes sinu ideed jagavad. Kindlasti tasub kohe alguses kaasata ka otsuste tegijaid – kas kohalikust omavalitsusest, Riigikogust, teistest riigiasutustest, poliitikute hulgast või mujalt.

Mõelge koos läbi:

- Miks te selle projekti algatate?
- Mida soovite saavutada ning millist muutust ühiskonda tuua?
- Kuidas panete kõigile arusaadavalt kirja projekti eesmärgi?
- Kes on korraldajad ja kellele on projekt suunatud?
- Mis on peamised tegevused?
- Projekti rahaline pool?
- Ajakava?
- Kuidas analüüsite toimuvat?
- Millised võiksid olla järeltegevused?

Tegevus peab olema kooskõlas programmi Euroopa Noored eesmärkide ja prioriteetidega või käsitlema Euroopa tuleviku ja Euroopa noortepoliitika arengusuundadega seonduvat.

Programmi Euroopa Noored püsiprioriteetideks on:

- Euroopa kodanikuks olemine
- noorte aktiivse osaluse julgustamine
- mitmekesisuse teadvustamine
- vähemate võimalustega noorte kaasamine

Projekti meeskond paneb kokku **tegevuskava**. Selle jaoks mõeldakse läbi tegevused, millega eesmärkideni jõuda. Oluline on osata põhjendada, miks just valitud tegevus sobib soovitu saavutamiseks kõige paremini.

Tegevuste põhjal koostatakse projekti lahutamatuks osaks olev **ajakava**. Selles tuuakse detailselt välja kogu projekti lõikes kavandatavad tegevused ning iga ettevõtmise juurde märgitakse kasutatavad meetodid, vajaminevad ressursid, toimumisaeg ja -koht, vastutajate nimed ning võimaluse korral ka sihtgrupp. Lisage projekti ajakavasse nii ettevalmistus- ja analüüsitegevused kui ka järeltegevused (nt projekti video, trükise vms koostamine, projekti tulemuste tutvustamine).

Taotlemine

Kui kõik on põhjalikult läbi mõeldud, siis kirjutage projektitaotlus. Selleks vajaliku vormi saate veebist euroopa.noored.ee/taotlusvormid. Sobiv taotlustähtaeg valige vastavalt projekti planeeritud algusajale. Planeerimiskulusid programm Euroopa Noored ei hüvita ning projekti ettevalmistustega (rahaliste kulutustega) ei saa alustada enne, kui taotluse esitamise ajast on möödunud vähemalt kolm kuud.

Kui soovite oma projekti kohta tagasisidet enne taotluse esitamist, siis saatke põhjalikult läbi mõeldud ning täidetud esialgne taotlusvorm e-posti teel **eeltähtajaks** (igale taotlustähtajale eelneva kuu 10. kuupäev) büroosse. Küsige nõu, kuidas projekti edasi arendada: keda oleks mõistlik koostööpartneritena kaasata, milliseid meetodeid kasutada ja kes võiks olla projekti kaasrahastajad. Eeltähtajaks saab projekte esitada vaid Euroopa Noored Eesti büroosse. Pärast projektitaotlusele viimase lihvi andmist esitage see **taotlustähtajaks** büroosse nii allkirjastatult posti teel kui ka elektrooniliselt aadressile vormid@noored.ee.

Taotlustähtajad

Eeltaotluse esitamine	Taotluse esitamine	Ettevalmistuste ja rahaliste kulutuste algus	Meie projekt
10. jaanuar	1. veebruar	1. mai – 30. september	
10. märts	1. aprill	1. juuli – 30. november	
10. mai	1. juuni	1. sept – 31. jaanuar	
10. august	1. september	1. detsember – 30. aprill	
10. oktoober	1. november	1. veebruar – 31. juuli	

Euroopa Noored programmi nõukogu otsustab umbes 1,5 kuud pärast taotlustähtaega, kas:

- **toetada** – projekti otsustati toetada täismahus;
- **toetada põhimõtteliselt** – projekti otsustati toetada juhul, kui kõrvaldatakse mõned puudused, tehakse täiendusi või vähendatakse eelarvet. Selleks antakse teatud aeg, mille jooksul tuleb ettekirjutused täita;
- **mitte toetada** – projekti otsustati mingitel põhjustel mitte toetada. Võtke kindlasti bürooga konsultatsiooniks ühendust ja proovige järgmisel korral uuesti!

Eelarve

Pange tähele, et programmi Euroopa Noored toetus noorte demokraatiaprojektidele ning noorteseminaridele on kuni 75% kogu projekti toetuskõlblikest kuludest. Seega tuleb teil kohe alguses mõelda selle peale, kuidas hankida oma projektile kaasfinantseerijad ning toetajad. Mitmel juhul saavad appi tulla kohalikud omavalitsused, kelle eelarves on ette nähtud vahendid noorsootöö toetamiseks.

Toetuskõlblikud kulutused:

- Reisikulud (kasutada tuleb odavamaid reisimise viise)
- Majutus- ja toitlustuskulud
- Seminaride, kohtumiste, konsultatsioonide, tegevuste korraldamine
- Kirjastus-, tõlkimis- ja teavituskulud
- Koolitajate töötasud ja materjalikulud
- Projekti mõju suurendamisega seotud kulud (nt materjalide väljaandmine)
- Projekti läbiviimisega seotud kaudsed kulud. Kuni 7% toetuskõlblikest kulutustest

Noorteseminaride ja noorte demokraatiaprojektide hindamisel lähtutakse järgmistest kriteeriumidest

Hindamisel oluline kriteerium	noorteseminaritegevemisel	noorte demokraatiaprojekti tegevemisel	Kirjeldus
Ühildumine programmile Euroopa Noored seatud eesmärkide ja prioriteetidega	20%	30%	Ühildumine: - programmile seatud üldiste eesmärkidega; - alaprogrammi konkreetsete eesmärkidega; - programmi Euroopa Noored püsi- ja aasta prioriteetidega.
Ühildumine ELi noortepoliitika eesmärkidega	20%	-	Projekt on selgelt seotud Euroopa noortevaldkonna koostööraamistiku prioriteetide ja eesmärkidega, st keskendub struktureeritud dialoogi peamistele teemadele või Euroopa teemadele (Euroopa noortepoliitika valge raamat „Uus hoog õppimisele“, Euroopa noortepakt jms).
Projekti ja kavandatavate meetodite kvaliteet	40%	30%	- Kõigi projekti elluvijate aktiivne osalemine; partnerluse, ettevalmistava etapi, tegevuskava, hindamisetapi ning osalejate kaitse ja turvalisuse tagavate meetmete kvaliteet. - Projekti sisu ja kavandatavate meetodite kvaliteet: ühist huvi pakkuv, osalejatele oluline teema; kohaldatav mitteformaalse õppimise meetod; osalejate aktiivne osavõtt ning nende sotsiaalse ja isikliku arengu propageerimine; kultuuridevaheline ning Euroopa mõõde. - Projekti mõju kvaliteet: mõju suurendamine, mitmekordistav efekt ja järeltegevused; projekti ning programmi Euroopa Noored nähtavus.
Osalejate ja projekti elluvijate arv ja taust	20%	20%	- Vähemate võimalustega noorte kaasamine - Osalejate arv - Osalevate riikide ja partnerite arv
Projekti teema kvaliteet	-	20%	- Noorte osalemisele esindusdemokraatiaga seotud mehhanismide töös - Noortele osalusdemokraatia ning aktiivse kodanikustatuse kontseptsioonide ja praktiliste aspektide kogemise võimaluse andmine - Noorte ja otsustajate vahelisele dialoogile kaasaaitamine - Eeltoodute kombinatsioonid

ANNAME TULD!...

Pea meeles:
Tähtaeg!
25% eelarvest tuleb mujalt leida!
Lõpparuande puudumisel on bürool õigus
kogu raha tagasi küsida!
Tšekid tuleb alles hoida!
Tähtis on uskuda oma projekti eesmärki!
Toeta teisi meeskonnaliikmeid!

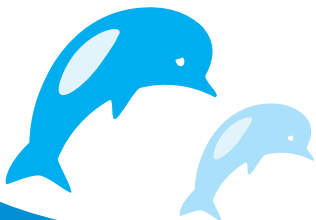

ETTEVALMISTUS

Kui Euroopa Noored programmi nõukogu on teie projektile andnud toetava otsuse, siis algavad ettevalmistused projekti ning selle põhitegevuse elluviimiseks. On oluline, et ettevalmistusel jälgitakse eelarvet ja tegevuskava.

Kontrollige, kas kõik ettevalmistuse alla kuuluvad tegevused on toimunud

- Rahastamislepingu sõlmimine. Toetusesaaja kohustub täitma oma lepingulisi kohustusi. Suutmatust projekti kokkulepitud viisil teostada võib lõppeda toetuse osalise või täieliku tagasimaksimisega.
- Toetuse esimese osamakse (80% toetussummast) laekumine.
- Projektigrupi sisesed ettevalmistused. Need hõlmavad kokkusaamisi, et tagada kõikide liikmete aktiivne osalus ja teadlikkus projekti käigust. Grupi paremaks ettevalmistamiseks võib korraldada koolitusi ja hankida teavet. Tähtis on see, et hakkaksite tööle ühtse meeskonnana ning et kõigil oleks toimuvast ühesugune arusaam.
- Sihtgrupiga seotud ettevalmistused. Neid, kellele projekti tegevused suunatud on, tuleb juba varakult tegevustest teavitada. Levitage infot näiteks plakatite, flaierite, e-posti, kodulehe või muu sellise abil. Kui mõni sündmus eeldab osalejate eelnevat registreerimist, mõelge läbi, kuidas seda korraldada.
- Koostööpartneritega seonduvad ettevalmistused. Need tähendavad läbirääkimisi, kokkulepete sõlmimisi ja projekti kaasrahas-tajate informeerimist taotluse käekäigust.
- Osalege koolitusel! Büroo korraldab ettevalmistuskoolitusi, mille eesmärk on tagada teie projekti heal tasemel teostamine. Täpsemat infot leiad **europa.noored.ee**.

PÕHILINE ON
IKKAGI
PÕHITEGEVUS

Kui vaikimine pole
kuld ja sõnad ei aita

Akadeemia Nord
Voldemar Kolga

Meie seminaril osalesid
Ringo Ringvee ja Voldemar Kolga.

PÕHITEGEVUS

Projekti põhitegevuseks loetakse otseselt projekti eesmärkide saavutamiseks tehtavaid toiminguid. Tegevuskava kokkupanekul ta-sub arvestada sellega, et mida enam üritusi projekt sisaldab, seda enam suudab see äratada erinevate ootustega noorte huvi.

- Kindlasti on hea meelde tuletada, mida ise olete varasema mit-teformaalse õppe käigus teinud. Võimalike meetodite ja ka koo-litajate kohta saad lisainfot **www.mitteformaalne.ee**.
- Tegevustesse kaasake samuti otsuste tegijaid, poliitikakujunda-jaid või eksperte!
- Leidke mooduseid, et iga üritus oleks kaasakiskuv ja osalistele meeldejääv. Alustage planeerimist varakult ning pidage ajagraa-fikust kinni. Mida varem on plaanid paika pandud, seda paremaid esinejaid on võimalik leida ning seda paremini saate avalikkust ja sihtgruppi projektist teavitada. Mõistagi aitab see välistada kiirustamisega kaasnevate hooletusvigade tegemist.
- Üritustel on hea jagada varem kokku pandud **lisamaterjale**. Nii jääb osalejale midagi huvitavat ka kodus uudistamiseks ning meenutuseks.
- Pidage meeles, et oluline on **varuplaani** olemasolu. Näiteks juhtudeks, mil välitingimustes planeeritud ürituse ajal hakkab vihma sadama või mõni koolitaja ootamatult haigestub.
- Oluline on **eelarvest kinni pidada**. Kui projekti elluviimise käigus ilmneb vajadus teha muudatusi eelarve siseses rahapaigutuses või tegevustes, siis tuleb ühendust võtta bürooga. Ärge unus-tage, et iga kuluartikkel peab olema tõendatud dokumentidega.
- Pärast ürituse läbiviimist **hinnake tulemust**: kui palju oli osale-jaid, kuidas neile meeldis, kas kõik läks plaanipäraselt jne. Mõel-ge läbi tagasiside vahendid ja meetod.

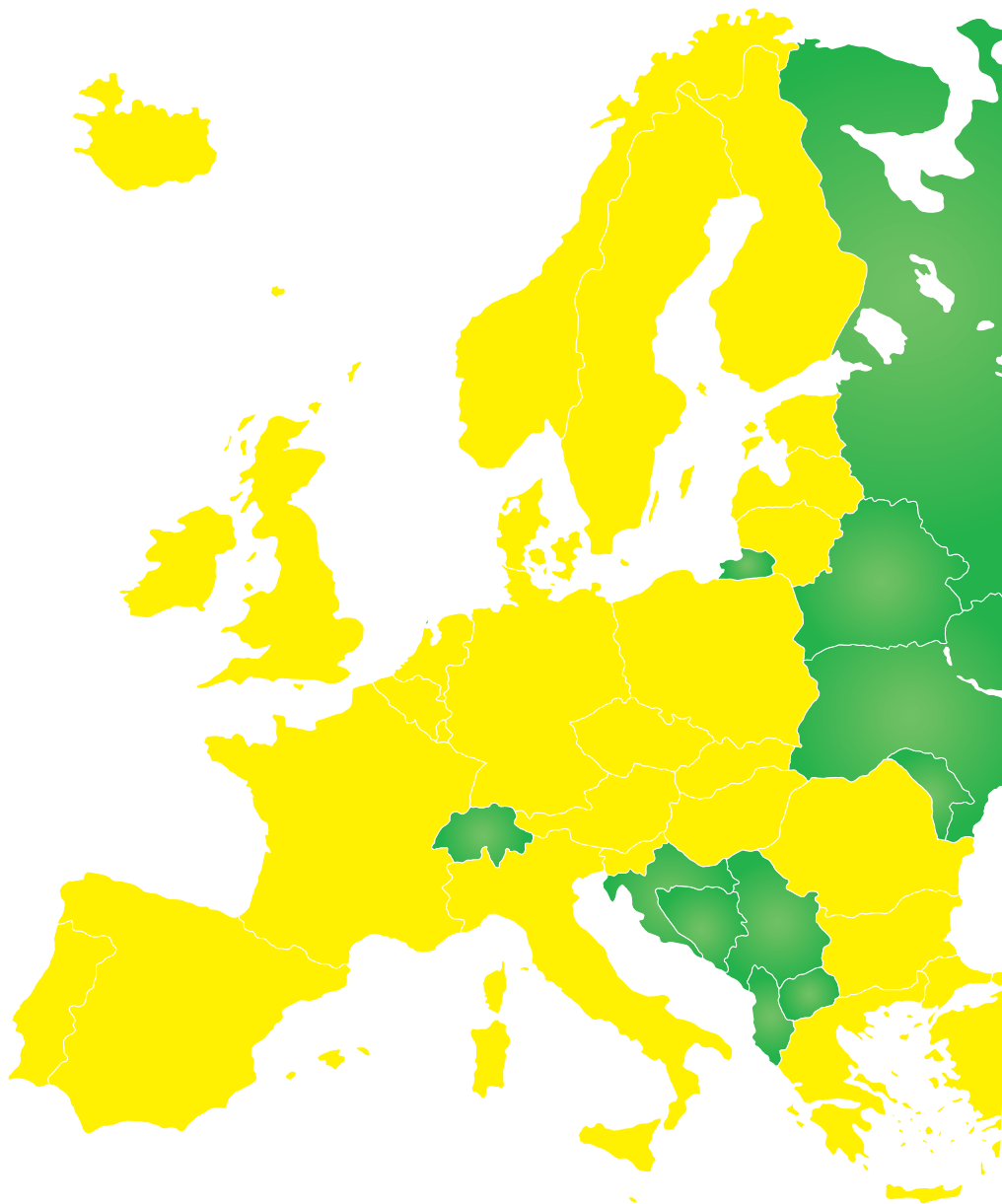
Näiteid võimalikest töömeetoditest:

- töötoad
- kampaaniaid
- infopäevad
- ümarlauad
- teemapäevad

Euroopa Noored programmiriigid:

Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Holland, Iirimaa, Island, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Liechtenstein, Luksemburg, Läti, Malta, Norra, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Suurbritannia, Taani, Tšehhi Vabariik, Türgi ning Ungari

ANALÜÜS ON
VAJALIK, ET
TEINEKORD PAREMINI
PURJETADA.

Meie jäime küll kõigega rakule!

ANALÜÜS

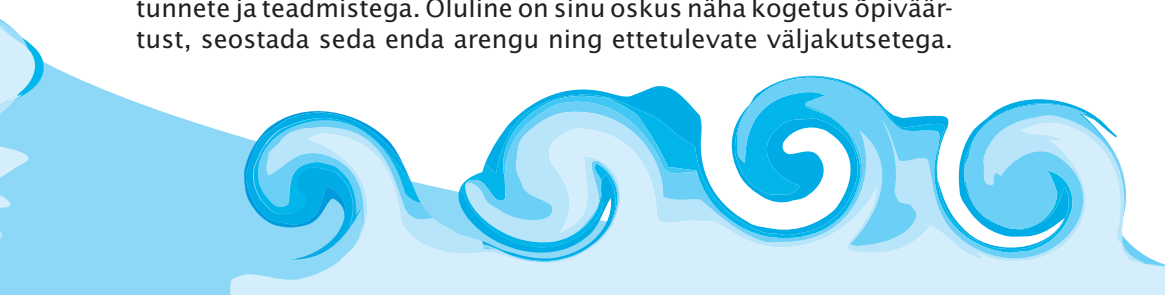
Projekti analüüs on tegevus, mille abil saab hinnata projekti eesmärkide saavutamist.

Analüüs on pidev. Sellele tuleb mõelda juba projekti planeerimisel ja ettevalmistamisel. Selgitage välja, millised analüüsimeetodid (küsitlused, tagasisidelehed, intervjuud) võimaldavad saada objektiivseid vastuseid nii tuumikgrupilt (eneseanalüüsis) kui ka projekti sihtrühmalt.

Vaheanalüüsi käigus ja meeskonna kokkusaamistel hinnatakse projekti senist käiku ja pannakse paika edasised plaanid. Kui projekti tihe ajagraafik regulaarseid kokkusaamisi ei võimalda, tuleb vaheanalüüsiks eraldada aeg poole projekti peal. Analüüsida ei tule mitte ainult projekti käiku, vaid ka endi (projektigrupi, osalevate noorte ja otsuste tegijate) arengut. Vaheanalüüsitude tulemused võivad mõnikord tingida muudatusi projekti käigus. See on loomulik. Pidage lihtsalt meeles, et ka büroo peab neist teadlik olema.

Lõppanalüüsi tegemise aeg sõltub projekti kestusest ja analüüsimeetodidest, kuid kindlasti peaks selleks aega varuma vähemalt ühe kuu jagu. Selle käigus tuleb hinnata kogu projekti käiku, eesmärkide saavutamist ning tuumikgrupi liikmete isiklikku ja meeskondlikku arengut. Võimaluse korral tuleb võtta ühendust koostööpartneritega, et saada neilt tagasisidet ja planeerida edasist koostööd. On soovitatav, et iga osaleja kirjeldaks esmalt oma individuaalset õppimiskogemust, seejärel analüüsida aga grupi kui terviku kogemust.

Omandatud oskuste edaspidiseks esiletoomiseks on palju võimalusi. Näiteks projekti kulgu kajastavad kirjalikud materjalid, audio- ja videosalvestused, joonistused või ettekanded. Samas ainult kogutud materjalidest ei piisa, neid tuleks analüüsida koos tekkinud tunnete ja teadmistega. Oluline on sinu oskus näha kogetus õpiväärtust, seostada seda enda arengu ning ettetulevate väljakutsetega.

KLOPIME VAIBA
PUHTAKS!

Siin väljendame oma mõtteid ...
laulu ja jutustuse vormis :)

JÄRELTEGEVUSED

Projekti jäädvustamine

Oma tegevuse jäädvustamisega hakake pihta juba planeerimise ajal. Säilitage näiteks kokkusaamiste protokollid, ideede visandid, fotod ja videod. Projekti ettevalmistamisel on kasulik mõelda sellele, kuidas lõppfaasis oma kogemusi üldsusele jagada.

- Pange kokku trükis, DVD, video või kodulehekülg.
- Tutvustage oma projekti kohalikes noortekeskustes või koolides.
- Kutsuge oma tegevusi kajastama ajakirjanik või pakkuge väljaannetele oma kirjutisi.
- Teavitage projekti tulemustest teemaga seotud ametiasutusi.
- Pakkuge projekti tegusaid noori appi uute ideede käimalükkamisele.
- Levitage oma projekti tulemusi kodukohas, riigis ning miks mitte ka rahvusvahelisel tasandil.
- Jagage oma kogemusi euroopa.noored.ee kodulehekülje blogides. Muidugi võib sinna üles laadida ka pildid oma projekti tegevustest või luua täiesti eraldi blogi oma projekti kajastamiseks.

Kogemuse jagamine

Teavitage oma väärt kogemustest ka teisi noori ja püüdke saavutatud tulemusi püsivamalt juurutada. Lennukate ideede edukas täideviimine tõmbab positiivset tähelepanu ka teistele noorte ettevõtjatele. Niimoodi saavad paljud programmist Euroopa Noored teada ja see julgustab neid oma mõtteid ellu viima.

Tulemuste rakendamine

Eriti väärtuslik on, kui teie projekti tulemused leiavad rakendamist ka teiste poolt. Näiteks võivad kohalikud õppe- või noorteesasutused pidada väärtuslikuks teie koostatud sisulisi materjale ning neid oma ettevõtmistes või igapäevatoös kasutada. Samuti võib omavalitsus teie projektist innustust saada ning kohalikul tasandil sellele jätkutegevusi luua.

Kogemus õpetab!

Iga projekt kujutab endast head õppimisvõimalust isegi siis, kui kõik ei suju plaanipäraselt. Üles võivad kerkida ootamatud asjaolud, ettevalmistus võib olla ebapiisav või võimeid võib olla üle hinnatud. Ka negatiivses kogemuses ja ebaedus on midagi kasulikku, kui seda põhjalikult analüüsida ning sellest oma järeldused teha.

LÕPPARUANDE ESITAMINE

Kui olete projektiga õnnelikult ühele poole saanud, siis on teil kohustus esitada büroole lõpparuanne selle kohta, kuidas ettevõtmine läks ning millele raha kulus. Lõpparuanne tuleb esitada kahe kuu möödudes projekti taotlusele märgitud lõppkuupäevast. Aruandevormid leiate aadressilt **euroopa.noored.ee/aruandevormid**. Büroo annab omapoolse tagasiside kolme kuu jooksul.

Lisad, mis koos aruandega on vaja esitada:

- projektis osalenute nimekiri koos allkirjadega
- tegelike kulude täielik põhjendus: arvete, kuludokumentide ja piletite loetavad koopiad süstematiseeritult vastavalt projekti eelarve artiklitele
- kahe projektigrupi liikme (max A4) vabas vormis analüüs projekti käigust
- väljavõtted projekti meediakajastustest
- projekti käigus tehtud pildid CD-l
- projekti käigus toodetud asjad või nende koopiad (T-särk, plakat, trükised, DVD, flaierid jms)

Lõpparuanne tuleb büroole saata nii postiga allkirjastatult kui ka elektrooniliselt aadressile **vormid@noored.ee**. Mida varem aruande esitate, seda kiiremini laekub projekti teine osamakse.

MITTEFORMAALNE ÕPPIMINE

ehk mis kasu on noorteprojektist

Mitteformaalne õppimine on üks kolmest õppimisviisist lisaks formaalsele õppimisele (kooliharidus) ja informaaalsele õppimisele (igapäevane endale teadvustamata kooliväline õppimine – näiteks ajalehte lugedes, sõpradelt-tuttavatelt uusi teadmisi saades). See on samuti kooliväline, kuid teadvustatud õppimine, mida iseloomustavad eesmärgipärasus ja kavatsuslikkus, vabatahtlikkus, õppijakesksus, paindlikkus, kättesaadavus kõigile ning üksikisiku ja ühiskondliku õppimise tasakaal. Põhimõtteliselt on ka kõik see, mida õpitakse programmi Euroopa Noored projektide elluviimisel, mitteformaalne õppimine. Näiteks õpitakse, kuidas juhtida meeskonda, mis on oluline meeskonnaprotsessides, kuidas soodustada õppimist, kuidas koostada eelarvet, mis on kultuur, kuidas kajastada oma projekti meedias, suhtlemist võõrkeeles jne. Rääkimata teadmistest sellel konkreetsel teemal, millele projekt on keskendunud. Vaata lähemalt: **www.mitteformaalne.ee**. Kodulehelt leiad ka heade praktikate näiteid ja meetodite kogu, kust saad ideid oma projekti veelgi paremaks elluviimiseks. Lisaks saad ülevaate Eestis noortevaldkonnas tegutsevatest koolitajatest, kellest võib abi olla projekti tegevuste elluviimisel.

ABIKS

Programmi Euroopa Noored eesmärk ei ole kujundada sinust poliitikut, vaid aidata sul häid mõtteid ellu viia. Ühiskonna kujundamiseks ei pea olema poliitik. Riigikogu või kohaliku omavalitsuse volikogu liikmeid valides, avalikke kirju kirjutades, üritusi ja meelevaldusi korraldades on samuti võimalik arvamust avaldada ning oma väärt mõtteid välja öelda. Siit leiad mõned organisatsioonid, kes aitavad sul oma idee ellu viia.

Eesti Noorteühenduste Liit – www.enl.ee

Eesti Noorteühenduste Liit (ENL) on katusorganisatsioon, mis ühendab Eestis tegutsevaid noorteühendusi. ENLi peamiseks eesmärgideks on pakkuda noorteühendustele eestkostet ning soodustada noorteorganisatsioonide omavahelist koostööd ja noorte aktiivset osalust ühiskonnas. ENLi liikmesorganisatsioonide hulgast leiad kindlasti sobiva, kellega koos oma projektiideed ellu viia.

Eesti Üliõpilaskondade Liit – www.eyl.ee

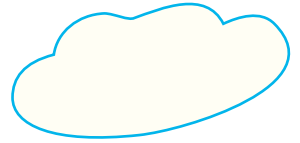
Eesti Üliõpilaskondade Liit (EÜL) esindab tudengite hariduslikke, kultuurilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid huve ning kaitseb nende õigusi. EÜL osaleb üliõpilasi puudutava poliitika väljatöötamises, tehes ettepanekuid ja selgitustööd Riigikogus, valitsuses, ministeeriumides, kõrgkoolides ja teistele partneritele.

Eesti Õpilasesinduste Liit – www.escu.ee

Eesti Õpilasesinduste Liit (EÕEL) seisab hea selle eest, et kõikidel õpilastel oleks võimalus kaasa lüüa ühiskonna ja õpilaspoliitika kujundamisel, saada kogemusi, oskusi ja enesekindlust ning avardada silmaringi. EÕELi töös ning eesmärkide saavutamisel saavad kaasa lüüa kõik aktiivsed õpilased, kes selleks soovi avaldavad. EÕELil on head koostöösuhted Riigikogu, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ning eri noorteühenduste ja haridust edendavate organisatsioonidega nii Eestis kui ka rahvusvahelisel tasandil.

NÄITED OTSE ELUST:

Noortesemiar European Universities Debating Championships 2008, Eesti

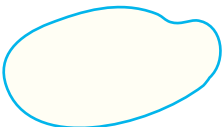
Tegevus: 23.–27. juuni 2008
Teostaja: MTÜ Eesti Väitlusselts

Projekti eesmärgiks oli populariseerida väitlust ning programm Euroopa Noored andis selleks suurepärase võimaluse. Partnerorganisatsioonide oli seitse – Inglismaalt, Soomest, Lätist, Sloveeniast, Hollandist, Saksamaalt ja Iirimaaalt.

Projekti käigus korraldati üleeuroopaline väitlemise suurturniir, kuhu kogunesid 320 väitlejat, 140 kohtunikku ning üle 50 korraldaja-vabatahtliku ehk enam kui pool tuhat noort inimest. Lisaks sellele toimus mitu avalikku üritust, millest oli võimalik kõigil soovijatel osa saada. Huvilisi kaasati avalike väitluste kaudu, mida said kuulama tulla kõik möödunud tänavalt. Pakuti tasuta avalikke koolitusi, mille käigus sai end kurssi viia selliste mõistetega nagu väitlus, argumenteerimine, avalik esinemine jne. Ürituse lõpus toimunud kõigile kuulajatele avatud turniiri ingliskeelsed finaalväitlused olid kogu nädala ühed pidulikumad üritused.

Miks projekti meeskond seda kõike teha tahtis? Peamine põhjus oli ilmselt, naljaga pooleks võttes, edevus – nad tahtsid tuua Eesti väitlusmaailma kaardile. Teine põhjus oli laiendada silmaringi – näha asju, millest varem ei teatud, ja tutvustada tipptasemel väitlust kõikidele Eestis elavatele inimestele. Ja mitte tutvustada väitlust ainult kui tegevust, vaid näidata, et diskussioon on tänapäeva demokraatliku ühiskonna alustalaks. Kolmas põhjus oli väljakutse – kõik korraldajad olid suhteliselt noored inimesed ning see andis neile hea ettevalmistuse tulevaseks tööeluks.

Euroopa ülikoolide meistrivõistlused väitlemises 2008 tõi Eestisse andekad noored tervest Euroopast – tänased mõtlejad ja homsed otsustajad, kes on rajamas teed Euroopa tippu.

Noorte demokraatiaprojekt Youth Participation, let´s get it together, Itaalia

Projekti eesmärgiks on tugevdada noorte osalemist kohaliku tasandi otsustusprotsessides Cremona (Itaalia), Monza (Itaalia), Söderhamni (Rootsi) ja Ljubljana (Sloveenia) omavalitsustes. Projekti käigus töötatakse välja ja katsetatakse meetodeid ja tööriistu, mis võimaldavad noorte aktiivset osalust kohalikul tasandil. Selleks kaasatakse juba kogunud noori, kes tegutsevad kui saadikud ja juhendajad. Meetodi töötavad välja kogunud noored ühises töötoas. Samasugune töötuba viiakse läbi ka igas projektis osalevas riigis, et leida uusi saadikuid ja panna paika konkreetne kohalik tegevusplaan noorte kaasamiseks. Juba kord läbi proovitud meetodit saab kasutada kõikides projektis osalevates riikides, aga ka Euroopas laiemalt. Projekti raames koostatakse meetodit tutvustav juhend, mis aitab väljatöötatud meetodit levitada. Projekt põhineb juba osalemise kogemusi omavate noorte julgustamisel ja võimekuse tõstmisel. Eriline tähelepanu suunatakse meetoditele, millega on võimalik kaasata ka vähemate võimalustega noori.

Organisatsioonid ja fondid, kust saada oma ideele toetust või vajalikku infot:

Heateo SA SINA programm – www.sinanoored.ee
Hasartmängumaksu Nõukogu – hmn.riik.ee
Swedbanki projektikonkurss „Tähed särama!” – www.npnk.ee
Avatud Eesti Fond – www.oef.org.ee
Tallinna Spordi- ja Noorsooamet – www.tallinn.ee/est/otsing?sona=11578
Tartu Linnavalituse kultuuriosakond – www.tartu.ee
Põhjamaade Ministrite Nõukogu – www.norden.ee
EL-i struktuurifondid – www.struktuurifondid.ee
Integratsiooni Sihtasutus – www.meis.ee
Eesti Rahvuskultuuri Fond – www.erkf.ee
Eesti Kultuurkapital – www.kulka.ee
Briti Nõukogu – www.britishcouncil.org
Läänemere Linnade Liit – www.ubc.net
Läänemere piirkonna rahastamisvõimaluste infoportaal – www.balticsea-youth.org
Euroopa Noorsoofond – www.eyf.coe.int
Euroopa Nõukogu – www.coe.int
Haridus- ja Teadusministeerium – www.hm.ee
Eesti ANK – www.ank.ee
Europe for Citizens programm 2007–2013 – www.europa.eu
Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus – www.eas.ee
UNESCO Rahvuslik Komisjon Eestis – www.unesco.ee
Koolirahu programm – www.koolirahu.ee
SA Keskonnainvesteeringute Keskus – www.kik.ee
Eesti-Hollandi heategevusfond Päikeselill – www.paikeselill.ee
Eestimaa Looduse Fond – www.elfond.ee
Rahvusvaheline noorteprogramm AWARD – www.award.ee
Eurodesk Eesti – www.eurodesk.ee
Noortekaart EURO<26 – www.euro26.ee
Eesti Noorteühenduste Liit – www.enl.ee
Eesti Üliõpilaskondade Liit – [www.eyl.ee](http://www eyl.ee)
Eesti Õpilasesinduste Liit – www.escu.ee
SALTO ressursikeskus – www.salto-youth.net
Euroopa Noorteportaal – europa.eu/youth
Euroopa Noortefoorum – www.youthforum.org

Lisainfo ja büroo kontaktid: europa.noored.ee
Programmijuhend: europa.noored.ee/programmijuhend
Taotlusvorm: europa.noored.ee/taotlusvormid
Lõpparuandevorm: europa.noored.ee/aruandevormid

NOORTE SEMINAR SAI TETUD,
NÜÜD VEEL SUUREMAID KALU PÜÜDMA
JA PÕNEVAMAID VÄLJAKUTSEID OTSIMA!

Programm Euroopa Noored (i.k Youth in Action) on Euroopa Liidu kodanikuharidusprogramm, mis on mõeldud kõigile 13-30-aastastele noortele. Programmi raames on kõigil noortel võimalik toetust taotleda väga erinevatele tegevusvõimalustele. Programm toetab ka noorsootöötajate ja noortejuhtide rahvusvahelist koostööd.

- Mida nad mõtlevad, rääkides kultuuridevahelisest õppimisest? uuri välja noortevahetuses osaledes.
- Pane end proovile, tööta-des vabatahtlikuna mõnes välisriigis.
- Tee oma hääl kuuldavaks, teostades noorte demokraatiaprojekti või korraldades kohaliku või rahvusvahelise noorteseminari.
- Vii oma ideed ellu kodukohas kohaliku või rahvusvahelise noortealgatuse abil.
- Valmista end ette edasisteks noorteprojektideks omanda uusi teadmisi mõnel koolitusel, loo kontakte teiste noorsootöötajatega välisriikidest õppevisiidil...

Kõik see on võimalik programmi Euroopa Noored erinevaid alaprogramme kasutades. Ja kõik see saab alguse lennukast ideest ja tugevast tahtmisest ise midagi ära teha!

Programmil on aastas kokku 5 taotlustähtaega:

1. veebruar, 1. aprill, 1. juuni, 1. september, 1. november

Vaata täpsemalt: euroopa.noored.ee

Programmi rakendamist koordineerib Euroopa Noored Eesti büroo, mis on sihtasutuse Archimedes struktuuriüksus. Lisaks projektide menetlemisele tegeleb büroo taotlejate nõustamisega ja aitab partnerite otsimisel.

ARCHIMEDES
sihtasutus

Haridus- ja Teadusministeerium

